

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 33 Volume: 7 Issue: 33

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

POPÜLER KÜLTÜR VE MÜZİK ÜZERİNE ABOUT POPULAR CULTURE AND MUSIC

Deniz AYDAR*

Öz

Popüler kültür ve müzik konusuna yaklaşımlar çeşitlidir. Bununla birlikte popüler kültürün müzikle birlikte gelişen ve müziği etkileyen yönleri mevcuttur. Bu anlamda popülerlik başlı başına bir kültür oluşturduğu gibi, insanlığın yarattığı kültürün değişen yapısının sonucudur. Kendi alanında eski yıllardan bu yana bir müzik geleneği oluşturan popüler kültür, değişen sanayileşme aşamalarıyla birlikte bir tarih yaratmış ve bir takım kavramlara farklı anlamlar yüklemiştir. Buna bağlı olarak bu çalışmada, popüler kültür müzik alanıyla birlikte incelenerek, çeşitli başlıklar altında konuya bir yaklaşım sergilenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Popüler Kültür, Müzik, Kültürün Değişen Yapısı, Sanayileşme Aşamaları, Müzik Geleneği.

Abstract

Approaches to subject of popular culture and music is varied. At the same time, there are aspects of popular culture that develops with music and affects music. In this sense, as popularity forms a culture on its own, it is a result of the culture's variable constitution who mankind creates. Popular culture that forms a musical tradition in its field from past to present creates a history through variable industrialization phases and attributes different meanings to several notions. Therefore in this study, popular culture is analyzed with music field and approach to this subject is presented through different subtitles.

Keywords: Popular Culture, Music, Variable Constitution of Culture, Industrialism Phases, Musical Tradition.

Giriş

Kültürün popüler kavramına ulaşıncaya kadarki geçirdiği süreç, popüler kültürü ve onunla özdeşleşen alanları kapsarken; 'popüler kültür' kavramı, oluşan, gelişen ve değişen kültürün son ayağını oluşturmakta ve çeşitli şekillerde, özellikle **müzikle** birlikte akademik yazına inceleme konusu olmaktadır.

Çeşitli yapılanmalar içeren popüler kültür 'popularis' kelimesinin evrelerden geçerek ve değişerek, başlı başına ek kelimelerle bir kavram halini alıp şekillenmesiyle başlamıştır.

Kültür kavramının değişmesi ile birlikte başlayan bu olguyu tetikleyen ve tetikleyen güçler nedir? ya da, bu kültürün bu kadar hakim olmasının altında neler yatmaktadır? Bu sorulara cevap verirken, bütün bunların kökeninde, kültür ve halk tabanının olduğunu ve bunların zaman içerisinde değişime uğradığını görmek gerekmektedir. Kültür değişmiştir ve burada halkın bulunduğu nokta çok önemlidir. Halk tarafından yaratılan ve daha sonra kapital düzenin hakimiyetine geçen kültür, çeşitli düşünce, oluş ve yaklaşımlarla farklılık kazanmıştır. Burada üzerinde durulması gereken nokta, popüler kültür denilen olgunun, kültür kavramının

* Yrd. Doç., Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Müzik Bölümü

geçirmekte olduğu evrimle ilintili olduğudur. Hayatın her alanını kapsayan bu olgunun, akademik anlamda incelenme ihtiyacının altında, aslen bu sebep yatmaktadır ki, daha sonra sözüne edilecek olan **müzik** olgusu, popüler kültürün en çok yansıdığı alandır.

Yaşamın değişik noktalarında insan emeği ile yaratılan kültür, geçirdiği evreler açısından incelendiğinde, insan yapısından, toplum ve uygarlık oluşumlarına doğru giderek, bir dünyasal çerçeve ortaya çıkarmış ve 'dünya kültürü' adı altında kendini göstererek, küreselleşme ile birlikte birbirine eklenen yapay ortamları oluşturmuştur. Bahsedilen bu ortamlar, sanayi devrimi ile ortaya çıkmış olup, taklit yoluyla kendini gösteren 21. yüzyıla doğru, farklı yapılanmalar geçirmiş, popüler kavramını aşamalı halde şekillendirmiştir.

Kaynağını insan sevgisinden ve insana değerden alan popüler kültür, sınıf toplumlu yaşamdan gündelik yaşama doğru geçişte, değişen kültürel ivmelerin yansıması olarak kendini gösterirken, ortaya çıkan kültür pratiklerindeki hareketlilik kendini hissettirmiş ve popülerliğin farklı yanları ile karşılaşmıştır.

Üzerinde farklı görüşlerin sergilendiği popüler kültür, tartışma boyutunda akademik bir yapılanma ortamının içerisinde var olmuşken, başlı başına bir alan yaratmış, kültür kavramının durağan olmadığını en net şekilde hissettirmiştir.

Değişen Kültür ve Halk

Birtakım sosyo-ekonomik ve siyasal olgular vasıtası ile oluşan ve değişen kültür, sözüne edilen olguların hem nedeni, hem de sonucu olduğu düşünülürse, din ve büyü kavramlarının yön değiştirmesi, idealizm ve aydınlanmanın, sanayi devrimi ile birlikte, kapitalizm denilen sermaye egemenliğine kayması, iş bölümü, uzmanlaşma ve bu anlamdaki üretim faaliyetleri, geniş kültürel yapılanmalar üzerindeki değişen somut göstergelerdir.

Günümüzde genel olarak bir '*egemenlik ve mücadele*' (Güngör, 1999:18) alanı şeklinde kendini gösteren kültür, avcılık ve toplayıcılık unsuruyla, doğa-insan etkileşiminin ilkel yapısından ortaya çıkarak, göçer ve geleneksel bir ortamda oluşmuş, toplumlaşma aşamalarında, sistemli yaşayış ve kurumsallaşmayı getirerek, son dönemdeki insana ve anlayışa dair çözümler odaklarında karmaşıklaşmıştır.

Kültür, toplum kavramı ile geçirdiği değişim aşamaları, 'popüler' olgusuna vurgu yapmak üzere, her şeyi sınıf kapsamında ele alan modern yaşamda, ticari olarak tanımlanırken, belirli yaşam tarzlarını ortaya koyan yüksek sınıf tarafından, öz niteliği olan aktarım içeriğini yitirmiş, sermayeye dayalı olup, bölünmelere uğramıştır. Kültür evriminin geçirdiği bu bölünmüşlük, halk tabanına kitle görüntüsüyle yansırken, halkı, kolektif bütünsellik kavramından çıkartıp, küçük kitlelere ayırmıştır. Dolayısıyla, popülerliğin verdiği etkiyle halk kavramı da değişime uğramıştır.

Kültür olgusunun geldiği son noktadan bahsederken, 'halk' kavramının ele alınma sebebi, popülerliğin temelde **halka aitlik** yönünü göstermesidir. Popüler kültür özünde halkın olduğu için, İngilizcede **halk** kavramının karşılığını taşıyan '**people**' kelimesinin takı almış halini ve onun yarattığı kültürü simgeler. Dolayısıyla popüler kültür, halkın yaşamda gelenekselliği oluşturma aşamasında ürettiği emek kültürünün demokrasi çağındaki adıdır. Ancak ne var ki, 1960'lı yıllardan sonra değişime uğramış ve tamamen kapitalist düzenin hakimiyetine bir araç olarak girmiştir. Popüler kültürün bu değişiminde, halk kavramı da anlamını yitirme noktasına gelmiştir.

Bu anlamda, halk kimdir? Sorusuna yanıt aramak gerekirse, aşamalı değişimi içinde barındıran; doğa olgusuyla temas halinde olup, ilkelden gelişkin evreye doğru doğaya hükmetmiş, emeği ile kendi kültürünü yaratan topluluklardır. Son yüzyıllarda ise endüstriyel düzenin pasif tüketicileri konumuna gelmişlerdir. Bütün bu aşamalarda **müzik** ise, kullandıkları en temel kaynağı oluşturmuş, her zaman kendilerini ifade aracı olmuştur. Ancak müziğin ifade aracı oluşu zaman sürecinde değişiklik göstermiştir. Bunun en güzel örneği festivallerdir. Özellikle festivallerde geleneksel halk türküleri icrasına elektronik çalgılar girmiş ve yerel sanatçıların dışında, pop sanatçıları festivalin baş konukları olmuştur. Festivaller yerel konumunu kaybetme sürecindedir. Bu anlamda halk yerellikten uzaklaşmış durumdadır.

Kültür değişiminde kilit nokta olan halk, kendi yarattığı (popüler) ürünleri, yaşamsal geleneği oluşturma noktasında müzikle birlikte yaratmış, zamanla bir müzik geleneği oluşturmuştur. Dolayısıyla, **halk** ya da **folk müziği** diye tanımlanan bu yapı, halkın geleneksel yaşam biçimini ifade etmenin yanında, ayrı bir müzik kültürü oluşturarak **folk** terimini şekillendirmiş ve popülerin ilk oluşumundaki ana teması yapmıştır. Buna göre, popüler kültürün şekillenmesinde **halk** ve **müzik** kavramları temel kavramlar olmuş, müzik, değişen kültür yapılanmasında en doğal yol olmuştur. Bu anlamda halkın, sözüne edilen popüler kültürün neresinde yer aldığı ve neden temeli oluşturduğu; hem yüzyılları şekillendiren bireysellik, çağdaşlık, ulusallık, demokrasi gibi kavramlarda; hem de, popüler müzik yapılanmasında anlamını bulmaktadır. Değişen ve bugün kapitalizmde araç konumunda olan halk kavramının ilk tanımlaması, burada yatmaktadır. Konunun daha derininde folk kavramından bahsetmek gerekmektedir.

Popüler Kültür ve Müzik Üzerinden Folk Kavramı

Sömürgecilik anlayışının çözülmeye başladığı ve ilgili devletlerin birbirlerine karşı duruşta olduğu 19.yüzyıl sonu ve 20.yüzyılda, popüler kültür tarihini yansıtan **folk** olgusu, popüler kültür ve bu kültür içerisindeki müziğin araştırma sahasını oluşturmuş, yerel ve bölgesel toplulukların yaşam alanlarına inilmiştir. Bu anlamda, halk yapılanmasındaki iç ayrışmayı ele alan etnik köken kavramı, 'halkbilim' anlamına gelen **folklor** olgusu içerisinde bütünleşmiş, giderek toplumların her alandaki geleneksel yaşam biçimlerini oluşturmuştur.

Popüler kültürü ve müziği kısmen tarihi bakış açısıyla, çeşitli kavramlara vurgu yaparak değerlendirirken, sözüne edilen **folk** kavramında halkın taban kesimini oluşturan köylü ve işçi sınıfı, popülerleri oluşturan bu kavramın ana yaratıcılarıdır. Dolayısıyla **yerel** sözüyle tabir edilen el sanatları, yemek, giyim, müzik...v.s. alanlara dair oluşumlar, temelde onların yaratıdır. Bunun içinde yerel müzikler ve özellikle işçi şarkıları en göze çarpan örnekleri oluşturur. Dolayısıyla çeşitli aşamalarıyla günümüze kadar gelen popüler kültürde **folk** müziğin doğuşu, '*beşeri imgelerin*' (Finkelstein, 2000:20) yaratıcısı olan köylü kimlikte yatmaktadır.

Konuya her ne kadar müzik bağlantılı bakılsa da, folk kavramının, köylülük kavramını güçlendirici bir yanı bulunmaktadır ki, bu da daha ilerideki ihtilal olayları ile köylüleri geniş kitlelerle bir araya toplamış; eşitliği sağlamak amacıyla, hak ve hukuk düzeninde **vatandaşlık** payesi verilmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla, geleneksel düzendeki köy tabanlı folk oluşumu, örneğin Fransız devrimiyle değişmiş, geleneksel yaşamı sürdürmenin dışında, her birey vatandaş olarak aşamalı bir şekilde folk oluşumunu modernize etmeye başlamıştır. Bu anlamda folk teriminin gelenek ve modernizm içinde şekil değiştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla müziğe yansıyan **modern folk** kavramında da bu değişimin etkisi görülmektedir.

Toplumsal alt yapının sanatsal üst yapıyı etkilediğinden hareketle, geleneksel köy yaşamını, modern demokrasi çağında da halk konumunu daha da kuvvetlendiren **folk** olgusundaki değişimin müziğe yansması ele alınacak olunursa, dünya coğrafyasındaki köy yapılı geleneksel halk ezgilerinin, yani ülkelerin yerel yapısını yansıtan türkülerin ya da daha açık örnekle bizim toplumumuzdaki mani, ninni ve koşma gibi edebi değer taşıyan halk ezgilerinin gelenek içerisindeki yaşamı, sevgi ve birlik bağlarıyla sürdürmek amaçlı olduğu; bunun yanında, eşitlik, özgürlük gibi kavramların yer bulduğu daha modern dönemde de, modern ama geleneksel söylemi taşıyan **şarkılara** dönüştüğü görülmüştür. Bu şarkılar kısmen protest bir yapıda olup, kapitalist dünyada şekil değiştiren popüler kültürü oluşturmada ön bir adımdır. Cem Karaca, Moğollar, Erkin Koray ve Anadolu Rock olgusu bu duruma örnek gösterilebilir. Söylenmesi gerekirse folk, **popülerliğin** içinde daha mütevazı gelenekseli yansıtmakta olup, popüler kültürün içeriklerinden bir tanesidir.

Folk terimine bir başka açıdan bakmak gerekirse, bu terim en fazla müzik olgusuna yansımakla beraber, müzik dışında gelenekselliği yansıtan çok çeşitli yaşam pratiklerinin içinde yer almaktadır. Ancak farklı yaşam pratiklerini bile müzikle ifadeye yansıtılmış olan folk teriminin içinde müzik, sanat olmanın dışında, daha çok sosyo-kültürel bir olgu olup, '*kültürde müzik*' (Erol, 2009: 162) incelemesinin yanında, '*kültür olarak müzik*' (Erol, 2009: 163) incelemesine

de yönelmiştir. Dolayısıyla folk olgusu, içine aldığı alanları bölgeye veya yöreye ait kültür biçiminde inceleyip, halk kültürünü çeşitli şekillerde yansıtırken, aynı zamanda özellikle **müzik** gibi bazı alanları geleneksellikten modernizme taşımış, müziği popülerlik çizgisinde tartışmaya açık sosyal bir olgu yapmıştır. Modern Folk Üçlüsü ve seslendirdikleri çok sesli halk ezgileri bu modernizemi yansıtan en bariz örneklerdir.

Geleneksellikle Modernizm Arasındaki Çizgide Popüler Kültür ve Müzik

Halk, folk ve popüler gibi kavramlarla ifade edilen; geleneksellik ve modernizm arasında yer alan yaşamdaki geçiş süreçleri, sanayi devriminin getirdiği idealist ve ideolojik kültürü, 21.yüzyıla endüstriyel kitle kültürü olarak taşımış; gelenek ve melodi kokan müziği de, ritm olgusunu ön plana alarak seri üretim haline sokmuştur. Burada bahsedilen geçiş süreçleri ön plana alınrsa, içinde bulunduğumuz dönemde **popüler** olgusuna dair kavramlar değişmiş ve algılama farklı yönlerle doğru kaymıştır. Bu anlamda, halk **kitle** şeklinde ifade edilirken; üretilen müzik popülerliği aşmış, **kitle müziği** olmuştur

Günümüzde popülerin gelenekselin yanında yer alarak modernizme karşı meydan okumalarında, popülerlik ticari ivme kazanırken, halkın ürettiği doğal enstrümanları da tüketerek, bilinen kavramları terim haline getirmiş, onlara akademik bir biçim kazandırmıştır. Dolayısıyla üretilen müzik bütün bunlardan etkilenip, **sosyolojik bir olgu** olarak aynı şekilde akademik bir biçim almış, üniversitelerde araştırma konusu olmuştur. Bunun ilk göstergesi görüntüyü ön plana alan klipler olmuştur. Çünkü müziğin kendi mecrasından çıkarak görüntüye yönelmesi, müziği başka pratiklerle incelemenin popülerlik anlamında önünü açmıştır.

Genel anlamda değerlendirildiğinde, her zaman ara çözüm talebinde bulunan popüler kültür, ticarete tam manasıyla direnmemiş, gelenekseli de koruyarak ticaretin içinde yer almıştır. Dolayısıyla günümüzde popüler kültürün müzikle ilişkilendirilme yönü de aslen bu noktadadır. Kültürel bir olgu olarak müziğe bugün yüklenen işlev ve anlam çok değişmiştir. Konuya bu açıdan değinmek gerekirse, bugün **endüstriyel müzik** şeklinde ifade edilmesi gereken müzik, popüler olmaktan uzaktır. Bunun nedeni, popüler müzik, içinde insanın doğal olarak yarattığı kültürü halk(folk) geleneği ile modern dünyaya taşırken, ideolojik bir çizgiyle, müzikte günümüzdeki gibi endüstriye henüz girmemiş nüveleri bulundurmaktadır. Müzikal duyum orada ön plandadır. Endüstriyel müzikte ise, durum farklıdır. Değişen süreçlerde modernizm kavramı 21.yüzyıl pratikleriyle bütüncül olarak düşünülürse, modernizm sonrası hareketler, popüler müzik evrenini duygu ve melodi yoğunluğundan alarak teknolojiye sokmuş, bilgisayar destekli üretim haline getirmiştir. Dolayısıyla standartlaşan üretim serileşerek, endüstriyel müzik halini almıştır. Örneğin her hafta satışa çıkan top on müzik listeleri planlanmış bir teknoloji olarak seri üretimin göstergesi olmaktadır.

Burada modernizmin izlediği değişken süreç çok önemlidir. Çünkü modern ve post modern süreçler, farklı yaşam algılamalarıyla birbirine girmiş, nereye gideceği henüz netleşmeyen belirsiz bir zaman doğurmuştur. Bundan hareketle bugün endüstriyel müzik alanıyla baskın çıkan popüler kültür modernizmin ileri süreçlerinde, aynı şekilde **endüstri kültürünü** yaratmıştır. Dolayısıyla endüstri müziği olarak *'pop müziğinin son zamanlarda kazandığı kültürel ve ekonomik ivme, onu kültürel çalışmaların merkezine daha da yerleştirmiştir'* (Storey, 2000: 112). Popüler kültürü müzikle birlikte gelenek ve modernizm arasında incelerken, müziğin bugün geldiği en son noktada, sanat adı altında incelenmediği, anlamı değişen kültür ivmeleri altında incelendiği çok açıktır. Bu kültürel ivmeler müziksel yaşam örüntülerinin yarattığı geleneksel entelijans kültüründen daha çok, seri yaşamdaki ekonomik ivmeye dayalı bir kültürdür.

Popüler Müziğin Değişen Kültürdeki Anlamları

21. yüzyıl itibarıyla adı ve anlamı değişen popüler müzik, ekonomi kültüründe var oluş aşamalarında stratejilerini değiştirmiş, kendini tüketim boyutunda var ederek, kitlelerin talebine adanmıştır. Bu anlamda **kitle müziği** diye de adlandırılan popüler müzik için bu kavram bu müziğin geldiği uç noktadır. Burada tüketim olgusu ön planda olmaktadır. Çünkü

tüketen kitlelerin yaşamına sergilenen popüler müzik **tüketilmek** doğrultusunda farklı yapı ve anlamlarla boyut kazanmıştır.

Her ne kadar olumsuz gibi gözükse de, popüler müziğin özelliği, duyu, sanat ve melodi kavramını arka plana atıp, estetik öğeleri taşımaktan daha çok, anlatıma yönelmesi, bireysel ve toplumsal ifade gücü taşımasıdır. Yapısal olarak ürünlerini de buna göre tasarlamıştır. Bunun yanı sıra ortaya koyduğu müzikler, hayatın salt olarak kendisi olup, müzikle hayatı **imaj** ve **imgeler** yoluyla birleştirmiştir. Dolayısıyla yukarıda da benzer şekilde bahsedilen bilindik bir takım kavramlara anlamlar yüklemiş, müziği bir **simge** haline getirmiştir. Hayata dair simgeler yoluyla kendini gösteren bu müzik böylece hem birey, hem toplum hayatında baskın bir **imaj** ve **marka** kültürü yaratmıştır. Bütün bunlar popüler müziğin sanayi ile başlayıp, endüstriyel hayata dönen yüzüdür.

Simge ve imaj olgusu popüler müzikte (Adorno' nun sözüne ettiği gibi) standart çizgiyi başlatmış; '*endüstriyel standartlaşma*' (Modleski, 1998: 54) bu müziğin ana yapısını oluşturmuştur. Dolayısıyla, 50'li ve 60'lı yıllardaki halka yönelik popüler müziğin protest ruhu değişime uğramış, sıradan gündelik hayata yönelimli, düşünmeyi arka plana alan stratejik bir müzik ortaya çıkmıştır. Her ne kadar göz ardı edilse de, bütün bu bahsedilenler, bu müziğin bünyesinde **strateji alt tabanlı ekonomi disiplini** olduğunu gösterir. Sözüne edilen disiplinde simge veya imge gibi kavramlar, müziğin anlama dair imaj kültürünü kuvvetlendirmiş; sık tekrara dayalı ritmik pasajlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla imaj kültürü insanlardaki satın alma isteğini de arttırmıştır.

Konuya bütünleşik ama biraz farklı yönüyle bakmak gerekirse, bugünkü anlamıyla endüstriyel olan popüler müzik, bahsedildiği üzere, imaja yönelik olarak hayatla bütünlük gösterip, iki farklı tarzda yol çizmiş ve şarkılarda kendini göstermiştir. Hayatın çok daha naif aktığı zamanlarda ortaya konan şarkılar- ki şarkı popüler müziğin genel formudur- genç kız ve delikanlıların hayallerini süsleyen, ulaşılamayan istekleri anlamlandıran, zamanın muhalif ruhuyla da eşdeğer duysal protest şarkılardır. Bunun aksine günümüzde ise, teknolojiyle birlikte anlam kaymasına uğramış, **zorlaşan hayat koşullarıyla paralel** olarak insanın hayata uyumunu kolaylaştırmak için, duygudan daha çok ritim teknolojisiyle donanmış, yaratıcılığı dışlamıştır.

Görüldüğü üzere popüler müziğin kültürün değişimi ile birlikte yapısal olarak değişmesi, müziğe ait bir takım olguları değiştirdiği ve özellikle şarkılarda değişiklik yaptığı gibi, insanların ekonomik yaşamlarını da etkilemiş ve tüketime yönelik stiller yaratmıştır. Yani müziğin kendisi tüketilirken, aynı zamanda yaşam da insanlar tarafından fark edilmeyen bir tüketim disiplinine sokulmuştur. Buna en güzel örnek gidilen turistik tatil beldeleridir. Oralarda insanlara hem hızlı gündelik tempoya uyabilmesi, hem de tüketen taraflarını yoğunlukla göstermeleri için gün içinde aynı ritmik şarkı formatı dinletilmektedir. Bu noktada şarkı ve tüketim olgusunun birlikteliğinden bahsetmek yerinde olacaktır.

Popüler Kültürde Şarkı ve Tüketim

Popüler kültürde müziğin sanattan çok kültürel bir kavram olduğu düşünülürse, müzik popüler kültürün başat unsuru ve aslında popüler kültürün ta kendisidir. Bu anlamda müziği var eden şarkılar, popüler kültürde hayatı, bireyi ve toplumu şekillendirme görevi taşırlar. Bu görev şarkılarda kendiliğinden bir iç mesaj olarak var olmanın yanında; zamanın ruhuna göre değişen veya değiştirilen yönleriyle mevcuttur. Böylelikle şarkılar **en temelde 'duysal dayanışmayı üretirler, bireyi ilerlemenin cüretkarlığına karşı dirençli yaparlar ve onun tek başına değiştiremeyeceği şeylere katlanmasına yardımcı olurlar'**(Wicke, 2006: 244). Ancak böyle olmakla birlikte şarkılar salt bir görevi üstlenmiş değildirler. Duyuların ifadesi olarak söylenmek üzere yazılmışlardır.

Daha önce bahsedildiği üzere, şarkılar popüler müziğin genel formu olarak bir popüler kültür yapısı olmakla birlikte, toplumsal dönemlerle eşdeğer bir şekilde dönemin kültürüne ve içeriklerine uygun olarak değişiklik göstermişlerdir. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz dönemde bu değişiklik hat safhada kendini göstermiş, şarkıların duysal ifade ve söylenme potansiyelleri bir kenara bırakılarak endüstri ve tüketimle daha fazla bir araya getirilmeleri söz

konusu olmuştur. Şarkılar **ekonomik getiri** vasfını kuvvetle kazanmıştır. Ekonomiye dayalı ve adeta seri üretimin kendisi olan şarkılar, zaman içerisinde şarkı vasıflarını bırakarak, müzik türlerinin belirsizleşmesine önayak olmuş, alınıp satılan, rekabet ortamının döndüğü endüstriyel pazar halini almıştır. Bu tarz oluşan dejenere şarkı formatı insanların hayatında, sanat olgusunu ikinci planda bırakarak ve hayatın geneline yansiyarak tüketim, iletişim, metalaşma, yabancılaşma, eğlence, boş zaman gibi bilinen bir takım kavramları farklı anlamlarda ortaya koyup, gerek toplumun önüne, gerekse hayata, müziğe dair bir takım endüstriyel alanlar sunmuştur. Dolayısıyla biraz önce sözüne edilen ve anlamı farklılaşan kavramlar, bugün popüler kültürü ve müziği üreten yan elemanlardır. Bu '**Benim Güzel Sevgilim'den**', '**Kız Hepsi Senin mi?**' anlayışına giden bir süreci ifade eder. Duygular yoğlaşmış, dolayısıyla hayata dair kavramlar doğal içeriklerini yitirmiştir.

Popüler Kültürü ve Müziği Üreten Bir Takım Önemli Yan Elemanlar

İletişim

İletişim ortamları artık doğayı ve insanları kendilerine yabancılaştırmıştır. İkili ve çoklu ortamdaki jest, mimiğe ve söze dayalı iletişim, medyanın yani kitle iletişim araçlarının yönlendirdiği, mesaj ve simgelere dayalı uzmanlık alanı halini almıştır. Bu sayede toplum içerisinde işgücü ile var olan insan yalnızlaşmış ve teknolojik dünyanın yönlendirdiği birey olmuştur. İletişimin bu şekilde değişmesi, müziğe de yansımış, müzik çözümlenmesi gereken klipler veya mesaja yönelik simgeler yoluyla toplum karşısına gelmiştir. Müziği yansıtan yoğun görsellik, düşünce biçimini tek düze hale getirdiği gibi, aynı zamanda çözümlenmesi zeka gerektiren bir gösterge alanına kendini bırakmıştır. Müzikteki canlı duyusal iletişim bitmiş, müzikal teknolojik iletişime geçmiştir. Birey kendi iç iletişimini ve toplumsal iletişimini bu tür bir yapılanma sayesinde doğal yollardan sağlayamaz duruma gelmiştir. Bunun yanısıra müzikal iletişim adeta bir işaret bilimine dönüşmüştür.

Bu ortamların içerisinde bulunan birey tamamıyla soyutlanmış ve bulunduğu ortamlarda kendini tek başına hissetmiştir.

Yabancılaşma

Hayata dair anlamlandırmaları kitle ve iletişim araçlarıyla çözmesi gereken birey, bulunduğu toplumda kendini dahi tanıyamaz konuma gelmiş, öncelikle kendine yabancılaşmıştır. Dolayısıyla bugün kitle müziğine dönüşen popüler müzik, kendine yabancılaşmış birey ve topluluklar(kitleler) için bilgisayar destekli görüntüye yönelik şarkılarla, bireyin hem çevresine, hem kendine yabancılaşan halini anlamasına yardımcı olmaktadır. Burada şarkı yalnızca bir aracı olup, tüketime yönelik bir **metadır**. Sadece sermayeye hizmet edip kendi insani faydasına yönelik çalışmayan birey bu anlamda yabancılık çekip, bu tarz metasal ve görüntü içerikli şarkılara yönelmiş durumdadır. Çünkü kendini duygularını dışa vurarak bu şekilde anlamlandırmaktadır. Bireyin düşünce yapısı kendini görüntü anlayışının hem zorluğuna, bir o kadar da kolaylığına bırakmıştır.

Metalaşma ve Tüketim

Alınıp satılan, seri üretimin doğurduğu her türlü malın meta olarak adlandırılması, gerek müzikte, gerekse diğer tüketim alanlarındaki kapitalist düzenin işleyişini simgeler. Dolayısıyla metalaşma ve onun doğurduğu tüketim bugün müziğin de içinde bulunduğu genel bir olgudur. Her alanda olduğu gibi müzikal üretim **teknolojik ortamda alınıp satılabilen şarkılar** dünyasına dönmüştür. Çünkü toplumsal yaşayış çabuk tüketilen, bir kullanımlık seri mallar çerçevesinde tüketim olgusuna hitap etmektedir. Bu anlamda meta denilen mallar veya nesnelere niteliklerinin olabildiğince geliştirilmesi çok önemli bir unsurdur. Bu çerçevede tüketime yönelik olarak işleyen müzik endüstrisinde özellikle şarkılar meta görevini görerek içerik, görsellik, işaret dili, mesaj kapasitesi açısından her zaman geliştirilmiş teknolojik unsurlara ihtiyaç duyar. Yani şarkılar bir çeşit nesnedir. Burada Andy Warhol örneği göze çarpmaktadır. Onun ürettiği sanat dışı afişe nesnelere müziğe görüntü konusu olmakta, nesne taklidi ve üretimi açısından önem taşımakta ve müziğe bu şekilde yön vermektedir. Çünkü nesnenin parasal değeri müzik ortamlarının parasal değerini arttırmakta, müzik sanat olgusunun dışında ilginç nesne dünyasıyla bütünleştirilmektedir.

Eğlence ve Boş zaman

Anlamı farklılaşan ve popüler kültürle birlikte müziği yönlendiren bir önemli unsur da eğlence ve buna bağlı olarak gelişen boş zaman kavramıdır. Eğlence daha önceki zamanlarda, insanların yaratıcı ve kendilerini geliştirici boyutlarda olmasıyla anlamını bulmaktaydı. Çünkü eğlence kavramı, insanların zevklerine yönelik olan boş zamanlarında, herhangi bir teknolojik meta olmaksızın, basit nesnelere; yahut söze, harekete ve saf duyuşal şarkılara dayalı, doğal iletişimi sağlayan bir ortamdaydı. Bugün ise bu boyut çok değişmiş, eğlence kavramı gelişen teknolojik müzikle birlikte anlamını değiştirmiş ve kendini tüketime sunmuştur. Çünkü müzik kendine dair simge ve imaj kültürünü insanların hoşuna giden bir takım yan ürünlerle donatmış, insanların boş zamanlarını da içine alarak eğlence dünyasına sunmuştur. Markalı tişörtler buna bir göstergedir. Dolayısıyla hegemonyaya dayalı sermaye, eğlence ve boş zaman kavramını pazarlama, ticaret ve yapay meta dünyasıyla birleştirmiştir. 'Çalışmanın bir uzantısı' (Aydar, 2014: 188) olan boş zaman kavramı ise anlamını yitirmiş, insana yönelik olmaktan çıkmıştır. Tamamen popülerliğin içindeki ticari kültüre ve ticari müzik piyasasına hizmet etmektedir. İnsan burada hegemonyanın sadece bir aracıdır.

Görüldüğü üzere, hepsi birbirine bağlı olan bu kavramlar hem popüler kültüre, hem bireye, hem de bugünün müzik dünyasına yön vermekte ve endüstriyel yapı içerisinde var olmaktadır.

Yukarıdaki başlıklar çerçevesinde popüler kültür ve müzik üzerine düşünürken, bu konunun ülkemizdeki durumuna da genel değerlendirme çerçevesinde ayrıca yer vermek gerekmektedir. Çünkü oluşan hayat ve anlayış değişimi ve bu anlamda değişen yaklaşım stilleri ülkemizi de etkilemiş ve farklı bir kültür anlayışı yaratmıştır.

Popüler Kültür ve Müziğin Ülkemizdeki Durumu

Popüler kültürün ülkemizdeki durumu, dünyaya yayılan 'pop' dalgasının içerisindeki konjonktürde **Türk toplumuna yansıyan görüntüler** şeklindedir. Bu görüntüler zamanla Türk toplumunun, tüketim toplumu olmaya doğru gelişen yüzündeki ana karakterini oluşturmuş ve Türk toplumu, bocalama ve yozlaşmanın yanısıra, kendini uçsuz bucaksız bir teknoloji denizinin içinde bulmuştur. Dolayısıyla gündelik yaşam pratiklerinin teknolojiyle buluşması, hayat felsefesi halini almış ve insanlar kendilerini, sınırını ve anlamını çizemedikleri yanıltıcı bir özgürlük içerisinde bularak, bilinen kavramların değişen yüzleriyle bocalama durumunda olmuşlardır.

Türkiye'de 1930'lu yıllar ile birlikte gelişen sanayileşme aşamaları, 1960 hatta 80'li yıllara doğru, emeği arka plana atarak **serbest piyasa ekonomisi** yaratmış ve serbest piyasa anlayışı doğrultusunda, emek kavramını hegemonyaya dayalı sermaye kültürüne dönüştürmüştür. Dolayısıyla değişen kültür yapısı bu noktada kilitlenmiş ve kapital yani paraya dayalı düzen hâkim olmuştur. Bu çerçevede para bilinmeyen bir hegemonya tarafından yönetilirken, toplum, gündelik yaşamdaki sıradan çekiciliklere ve tüketime ağırlık verir konuma gelmiştir. Bu anlamda kültürel ivme değişmiş, dünya düzenindeki değişen kültür dalgaları Türkiye'de de kendini göstermiştir. Dolayısıyla Türk toplumu '**pop'laşma** sürecine girmiş ve halk gündelik yaşamı temel zevk unsuru haline getirmiştir.

Serbest piyasa ekonomisiyle başlayan gündelik yaşam ve sermaye, yukarıda anlatılanlara bağlı olarak Türkiye'nin müzik arenasını da etkilemiş, sevgi ve aşk unsurunun masum işlendiği şarkı stilleri zamanla biçim değiştirerek, farklı bir müzik ortamı doğmuştur. Bu müzik ortamı görüntü ve teknolojiye dayanarak endüstriyel müziği yaratmış ve bugünlere gelinmiştir.

Türkiye'deki müzik coğrafyasına şöyle bir bakıldığında, kökeni Tanzimat dönemine dayanan kanto ve eğlence anlayışı, halkın naif şekilde dışarı açılımını yansıtırken, ileriki sanayi ve endüstri dönemlerinde bu tarz bir dışarı açılım ve eğlence anlayışının, kapital düzene dayalı sermaye ve müzik teknolojisiyle birlikte değiştiği görülmektedir.

Bu müzik coğrafyasında hayatın içine giren ve değişen popüler pratikler, Türkiye'de bir pop rüzgarı oluşturarak ilk önce aranjman devrini başlatmış ve Fecri Ebcioğlu önderliğinde

yabancı şarkılara Türkçe söz yazılmıştır. Dolayısıyla romantik tarzdaki **Türkçe sözlü Hafif Batı Müziği** popüler müziğin Türkiye'deki ilk dalgalanmasını oluşturmuştur. Daha sonra ise bunu Amerika etkili endüstri izlemiş ve II. Dünya savaşındaki muhalif ruh, oluşan siyasi arena dolayısıyla Türk toplumuna da yansımış ve Rock'n Roll fırtınasıyla, Anadolu Pop müziği oluşmuştur. Bunların hepsi dönemseldir.

Bunun dışında daha günümüze yakın ortamlarda bu muhalif ruhun yanı sıra, göç olgusuyla birlikte arena farklı bir yöne kaymıştır. Toplumsal talep ve mücadele stilleri değişerek devam ederken, folk türünü yansıtan Anadolu Popun yanında, toplumsal duyarlılığı yansıtan özgün yapıtlar bestelenmiştir. Selda Bağcan ve Ahmet Kaya buna en iyi iki örnektir. Bunlar halk ezgilerini baz almışlar ve toplum kimliğini yansıtmışlardır. Bu şekilde devam eden müzik arenasında, 1980'li yıllarda popüler müzik daha çok kent kültürü ve eğlence anlayışına yönelmiş ve şöhretler dönemini yaratmıştır. Sezen Aksu buna en iyi örnektir. Folk ezgilerinden kentli eğlence anlayışına doğru değişim söz konusu olmuş ve bu süreç 90'lı ve 2000'li yılların endüstriyel müzik arenasını yaratmıştır. Sezen Aksu tarzı fabrikasyon bir ses stili oluşmaya başlamış, popülerlikten, anlık pop kültürüne geçiş süreci olmuştur. Anlık pop kültüründe üretilen müzik, klip, görüntü ve metaya dayalı olup, gelişkin kayıt ve stüdyo olanakları sağlanmış ve stratejik bir müzik sektörü oluşmuştur. Bu müzik sektöründe star üretme doğrultusunda pop star yarışmaları yapılmıştır.

Görüldüğü üzere, Türkiye'deki popüler müzik arenası popüler kültürün genel unsurlarından etkilenerek, toplum hayatını şekillendirmiş bulunmakta ve kültür değişimini en üst düzeyde yansıtarak, ticarete kendini bağlamış durumda olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Popüler kültür ve müzik üzerine düşünürken, ele alınan konuların kültür kavramının değişimi paralelinde ilerlediği, birbirine bağımlı olduğu ve bu anlamda popüler kültürün özellikle müzik alanıyla kültür değişimini gösterdiği açıktır.

Popüler kültür özellikle 20. yüzyıla hitaben kendine ait olan bir geleneği başlatmış ve içine aldığı konuları 21. yüzyıla taşımıştır. Bunu söylemekle birlikte popülerliğin her devirde olduğu düşünülürse, popüler kültürün 'popülerlik' kavramıyla kendini anlamlandırması, 20. ve 21.yüzyıla rastlar.

Popüler kültürün müzikle birlikte incelenmesi ise, bağıntılı olarak bir popüler müzik evreni yarattığı düşüncesinde gizlidir. Yaratılan bu evrende popüler kültür yarattığı müzik geleneğini, değişen anlayışlar, düşünceler ve değişen dönemler doğrultusunda sürekli farklı şekilde sergilemiş ve içinde bulunduğumuz döneme çok farklı kavramlarla taşıyarak, hem kendi iç kültürünü, hem de müziğini değiştirmiştir. Bu anlamda popüler kültür ve içerdiği müzik bir arada ele alınırsa, sözüne edilen kültürün ve müziğin kendi içinde geleneksel, modern ve modern-sonrası halleri olduğu gözlenebilir. Dolayısıyla bugün popüler kültür ve müzik çeşitli konularla birlikte incelenmesi gereken bir alan olup, müziği bir çok kavramla birlikte bir tüketim nesnesi haline getirmiştir.

Türk toplumunu da ayrıca etkileyen bu kültür geçiciliği olmayan bir kültürdür. Çünkü dünyada ve Türkiye'de serileşen bir pop kültürü bulunmakta ve endüstriye katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla müziği önemli ölçüde şekillendiren bu olguya anlayışla yaklaşılmalı, anlamaya çalışmalı ve dengeleri kurarken kaliteli müzik arenası olanaklarla çoğaltılıp, popüler kültür akademik anlamda incelenmeye devam edilmeli ve bir kenara atılıp yok sayılmamalıdır.

KAYNAKÇA

- AYDAR, Deniz (2014). 'Kültür Endüstrisine Yeni Bakışlar.' Ç. Adar (Yay. Haz.). *4.Uluslararası Hisarlı Ahmet Sempozyumu, Sempozyum Tam Metin Kitabı*. (s.188). Afyonkarahisar.
- EROL, Ayhan (2009). *Müzik Üzerine Düşünmek*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- FINKELSTAIN, Sidney (2000). *Müzik Neyi Anlatır*, (Çev. Spatar, M.H.). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- GÜNGÖR, Nazife (1999). 'Popüler Kültür: Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele', *Popüler Kültür ve İktidar*, (s. 18). Ankara: Vadi Yayınları.
- MÖDLESKI, Tania (1998). 'Teodor Adorno Cadillac'la Tanışıyor', *Eğlence İncelemeleri, Kitle Kültürüne Eleştirel Yaklaşımlar*, (Çev. Gürbilek, N.). (s. 54). İstanbul: Metis Yayınları.
- STOREY, John (2000). *Popüler Kültür Çalışmaları, Kuramlar ve Metotlar*, (Çev. Karşahin, K.). İstanbul: Babil Yayınları.
- WICKE, Peter (2006). *Mozart'tan madonna'ya*, (Çev. Dalaman, S.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.